

Hverdagslobbyisme for fritidsklubber

Et veiledningshefte for å forebygge nedskjæringer

Ungdom og Fritid mottar et stort antall henvendelser i forbindelse med den kommunale budsjettbehandlingen på senhøsten. Da er det ofte for sent å gjøre noe. På dette tidspunktet er kommunen, og dermed fritidsklubben, inne i en krise. I slike krisetider, har vi samlet gode råd til hva du kan gjøre i brosjyren «Har vi råd til å la være?» som ligger på våre nettsider www.ungdomogfritid.no.

Mesteparten av tiden er det heldigvis ikke krise, og da kan man jobbe langsiktig med å sørge for å forebygge budsjettkutt. Mye av dette forebyggingsarbeidet handler om å gjøre fritidsklubben attraktiv for både politikere, foreldre, ungdommer og samarbeidspartnere. Det kan derfor enkelt kunne legges inn i planene for tjenesten.

Fritidsklubber er ikke en lovpålagt tjeneste gjennom en egen fritidsklubblov, men både barnekonvensjonens artikkel 31, Folkehelseloven og Kulturloven, kan brukes som argumentasjon for å bruke penger på fritidsklubber. Flere argumenter finner du i brosjyren «Har vi råd til å la være?».

I dette dokumentet tar vi for oss den kommunale budsjettprosessen. Kommunens budsjetter behandles ikke kun på ett tidspunkt, men er et langvarig arbeid med flere faser. De fleste kommuner er gode til å involvere både brukere og ansatte i denne prosessen. Derfor er det viktig å ha klart for seg hva som bør gjøres når, i forbindelse med å informere politikerne om konsekvensene av økonomiske nedskjæringer.

Å lage store demonstrasjoner foran rådhus kan bidra til å skape blest rundt saken man ønsker å få belyst. Samtidig er dette et opprør mot arbeidsgiveren, og legger ikke et godt grunnlag for samarbeid. Fritidsklubbens eksistens avhenger av at politikerne forstår behovet, og ønsker å prioritere dette tilbudet. Det er derfor viktig å skape et attraktivt tilbud, og å vise fram hvilken unik rolle ungdomshuset har i lokalsamfunnet.

Kommuneloven (lov om kommuner og fylkeskommuner LOV-1992-09-25-107) skiller mellom langsiktige planer for kommunens geografiske område og økonomi, og det årlige budsjettet.

Statsbudsjettet får også konsekvenser for alle kommunale tjenester, og legges fram tidlig i oktober. Revidert nasjonalbudsjett legges frem i mars. Påvirkning av dette budsjettet gjøres også gjennom hele året, avhengig av om det skal drives påvirkning overfor regjering eller Storting, men dette er en jobb for kommunens ledelse.

Små kommuner og små fritidsklubber

Mange fritidsklubber har så små stillinger at de nesten ikke er på jobb. Det er forståelig at disse klubbene ikke har kapasitet til å sette seg inn i hvordan de kan påvirke kommunestyret. Vi anbefaler derfor at disse klubbene samarbeider med kollegaer i samme situasjon, for eksempel kulturtjenestene. Samtidig har de minste klubbene i små kommuner størst mulighet til å bli kjent med politikerne sine (mer om dette i avsnittet «Kjenn din politiker»).

Påvirkningsarbeid på kommunalt nivå

På kommunalt nivå er det store forskjeller mellom kommunenes anerkjennelse av fritidsklubbene. Prosessene når det gjelder økonomiplan, budsjett, arealplaner og andre styringsdokumenter, er som nevnt regulert i Kommuneloven (LOV-1992-09-25-107).

Ungdom og Fritid som organisasjon griper vanligvis ikke inn i de enkelte kommunene i Norge, men kan gi klubbene råd om hvordan de bør opptre for å få oppmerksomhet i kommunesystemet, og kan hjelpe til med brevmaler, tips og råd for mediasaker.

Omdømmearbeid

På lokalt nivå er det mye man kan gjøre av påvirkningsarbeid utenom budsjettprosessen. Det er ofte et langsiktig arbeid å skape et godt inntrykk av fritidsklubben. Mange synes ungdommer er skumle. Fritidsklubbene har mulighet til å formidle et bilde av ungdom som er mer i tråd med realiteten, nemlig at også de ungdommene som ser litt annerledes ut, er positive bidragsytere i nærmiljøet. Når man jobber med

ungdom, må man spre den kunnskapen man har om hvor viktig fritidsklubben er i lokalsamfunnet. Kartlegg og beskriv hva som er kvaliteter med din fritidsklubb, hvilke ungdommer som bruker den og finn ut hva politikerne er opptatt av. Velg ut de positive trekkene ved din fritidsklubb som politikerne er opptatt av, og bruk det når du presenterer fritidsklubben din. Er politikerne mest opptatt av frivillighet? Vis fram, tallfest og dokumenter frivilligheten i din klubb. Er politikerne mest opptatt av fattigdomsproblemer? Lag en oversikt over hvilke typer ungdommer som bruker klubben, og vis at den inkluderer alle grupper (og dermed virker utjevne) eller vis at den brukes mest av ungdom som ikke deltar i andre fritidsaktiviteter (hvis det er tilfellet).

I visse tilfeller kan Ungdom og Fritid skrive et innlegg i en lokalavis, særlig dersom det er ungdommer blant våre medlemmer som er engasjert, og ønsker å bruke lokale medier som virkemidler. Det er likevel klubbene selv som bør drive det politiske påvirkningsarbeidet på lokalt nivå, det å bruke lokalavisene er veldig virkningsfullt. Lokalavisene ønsker gjerne tips om saker og innbyggerne ønsker å lese lokale saker om lokale ungdommer. Det er viktig å sørge for positiv omtale av fritidsklubben i lokalavisen, f.eks. når ordføreren er på besøk. Dersom fritidsklubben er blitt nedlagt kan også lokalavisene brukes, men da er det ofte for sent. Samarbeid med næringsliv, frivillige organisasjoner og synliggjøring av frivillig arbeid er viktige argumenter for fritidsklubbens eksistens. Allier deg med andre, og vis det fram!

Lag et attraktivt tilbud

Noen ganger vil ungdommene slutte å bruke klubben. Ofte kan det være fordi kjøpesenteret, idretten, kulturskolen, speideren eller lekser, er mer attraktive. Andre ganger kan det være at noen av ungdommene som bruker klubben, gjør at andre ungdommer ikke ønsker å være der samtidig. Det kan også skyldes ustabile åpningstider, på grunn av lav bemanning eller finansiering. Eller det kan ganske enkelt skyldes et blaff av vår i lufta, og to måneder senere er alle ungdommene tilbake. Uansett hva det skyldes, er klubben ungdommenes hus. Ungdommene må selv få bestemme hvordan klubben skal være. Det kan være vanskelig å forstå hva ungdommer ønsker seg. Dersom dere ikke får noen gode innspill fra styret på klubben, eller de andre ungdommene, kan vi hjelpe til med det kurs i teambuilding og idéutvikling. Det viktigste dere kan gjøre for omdømmet, er at ungdommene faktisk liker å være på klubben og at dere vet at tilbudet er kvalitativt godt.

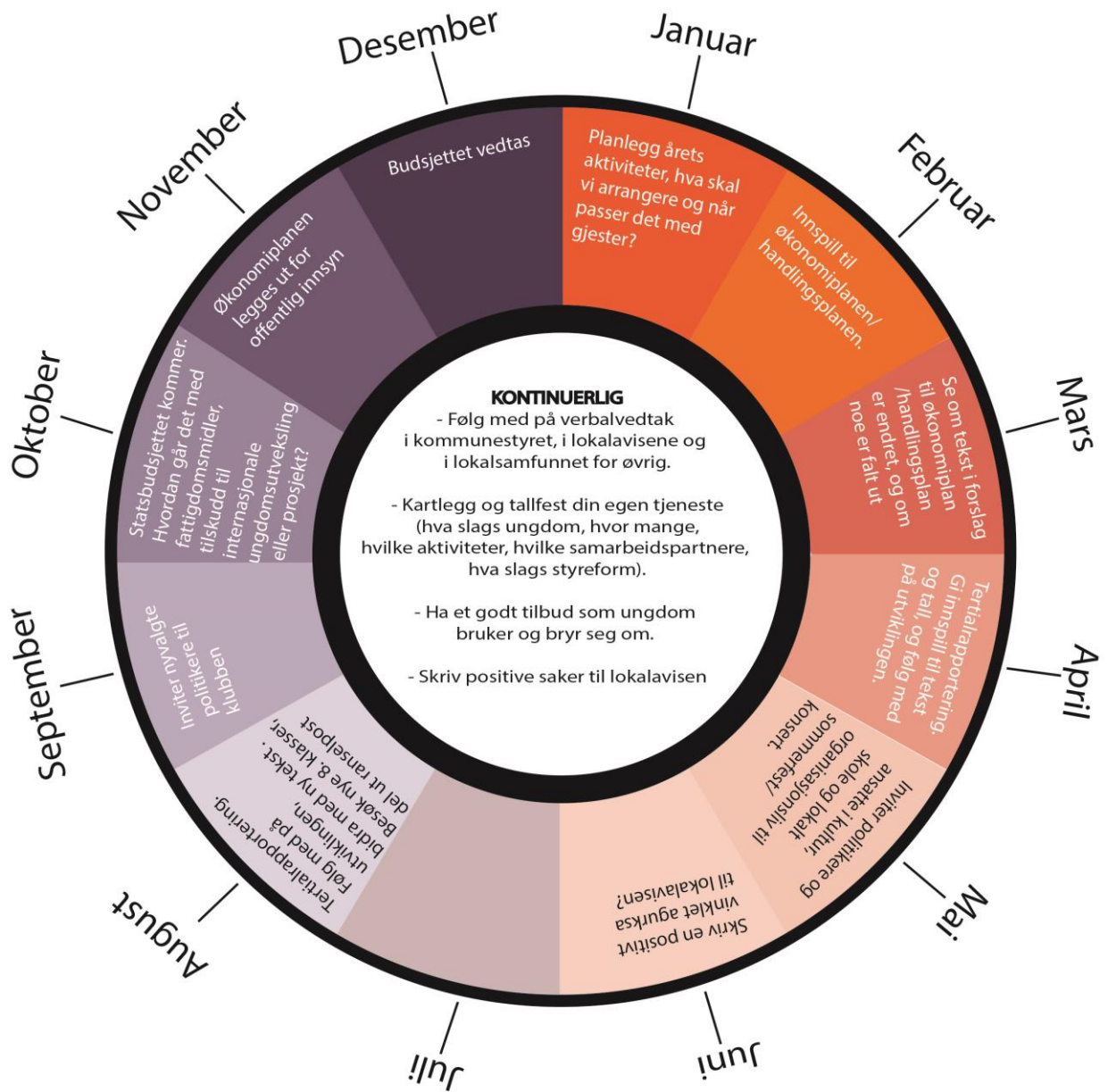
Kjenn dine politikere

Det er viktig å kjenne sin kommune, og å kjenne sine politikere. Følg med på hva politikerne er opptatt av, og sørg for å vise at fritidsklubben tilbyr akkurat det de er opptatt av.

Eksempler på omdømmebyggende tiltak er å invitere politikere til sin klubb, særlig dersom politikerne er nyvalgte. Når politikere har arrangementer, bør man tilby at ungdom fra klubben kan opptre på et arrangement. Kommunal ledelse arrangerer tidvis seminarer der politikere og administrativt ansatte møtes for å diskutere et spesifikt tjenesteområde, og dette er gode anledninger til å vise seg fram som fritidsklubb. Dersom ungdom opptre eller det finnes kunstverk eller utstillinger de har laget, vil fritidsklubben markere sin rolle som samfunnsaktør.

I tillegg til å følge et årshjul, bør fritidsklubbene kontinuerlig følge med på verbalvedtak og andre områder politikerne bryr seg om. Sørg for å rette tjenesten inn mot de områdene politikerne er opptatt av og dokumenter det. Delta i kommunestyremøter, og hør hva politikerne sier. Bli kjent med deres argumentasjon og formuleringer, og vis at dere følger med.

Slik påvirker du lokale politikere i DIN kommune:

Eksempler fra tre kommuner

Her følger tre gode eksempler på hvordan en klubb kan jobbe opp mot sine lokalpolitikere. Under følger en faktatekst om hva som styrer de kommunale politiske prosessene.

Det er 428 kommuner og hver kommune har forskjellige tradisjoner og politikere. Det er klubbene som er i best posisjon til å drive lokalt lobbyarbeid der de er.

Både nasjonalt og lokalt lobbyarbeid er tidkrevende, og påvirkning i egen kommune bør foregå hele året. Budsjettprosessene i kommunene begynner tidlig på våren og klubber som vil påvirke prosessen må melde seg på tidlig. Vi har snakket med tre fritidsklubber om hvordan de jobber med sine politikere.

YES! -Hjelpetjenesten for ungdom, Grong Kommune

Ungdomsarbeider Trond Martin Sæterhaug forteller at de aldri klarer å øke budsjettene, men at de opplever det som lett å berge driftsmidlene på dagens nivå. Den største utfordringen deres er å beholde stillingene. Og Sæterhaug forventer at de vil slite i vanskelige tider.

- I Grong driver vi kontinuerlig omdømmearbeid for å skape en situasjon som gjør at politikerne konkurrerer om å ville beholde budsjettet fremfor å være i etterkant når forslagene om nedskjæring kommer. Det er omdømmearbeidet som er viktigst for å berge budsjettet, sier Sæterhaug.

Han har en oppskrift på godt omdømmearbeid:

- Minst tre positive oppslag i lokalavisa i løpet av året.
 - Kort informasjon i kommunens internnytt som går til alle husstander 7-8 ganger i året.
 - Sørger for at facebookprofilen til Grong Kommune deler våre statusoppdateringer om arrangement.
 - Vi har vedtatt at klubben har kun tre regler - disse kommuniseres ved alle muligheter i media, sosiale medier, til politikere, foreldre, viktige folk, interesserte folk og ungdommene i klubben: "Ungdomsklubben er en rufri, rasismefri og mobbefri sone".
 - Invitere ordføreren til å åpne større arrangementer (kan sjelden, men blir glad for å bli spurt)
 - Når kommunen skal ha ungdommer til å representere noe, stiller vi alltid opp med ungdommer.
 - Vi passer på at vi har andre som passer på oss, omtaler oss positivt og vil kjempe for oss når det gjelder. Dette kan være politi, barnevern, NAV, oppfølgingstjeneste videregående skole, næringsliv.
 - Vi må passe på at bygda vet hva vi driver med på klubben så det ikke blir "mystisk".
 - Jeg passer på å finne anledninger til å kunne fremsnakke ungdomsklubben til "foreldre med mye definisjonsmakt" i lokalsamfunnet.
 - Vi må unngå ting som kan skape negativt rykte (røyking for nære inngangen, synlig søppel, skummel fasade, mangel på grensesetting fra voksne) og vi må gjøre ungdommene bevisste på hvor viktig det er at de bidrar til et godt rykte "ut i bygda".
 - Send ungdommer på kontoret til ordføreren om det er noe de vil ta opp.
 - Bruk sosiale medier, få viktige personer til å "like", dele osv.
 - Unngå å gå i "sutrefella" over dårlig økonomi. Skryt heller av hvor mye eksterne midler vi skaffer til kommunen (gjennom for eksempel Frifond) i forhold til det kommunen gir.
- Fremsnakk ungdomsstyrets evne til å gjøre gull av gråstein, skape store aktiviteter av lite midler.
- La Helse- og sosialfag, ungdomsarbeiderlinje, vernepleierutdanning, barnevernspedagogutdanning og andre få tilgang til å utplassere praksiselever eller bruke ungdomsklubbarbeideren i undervisning som eksempel på ungdomsarbeid.
 - Skrive positive leserbrev i avisa

Alna i Oslo

På Trosterud i Oslo har de også gode rutiner for påvirkningsarbeidet sitt. Områdeleder for ungdomsklubbene i Alna sør, Inga- Lise Nilsen, sier at bydel Alnas bydelspolitikere og administrasjon inviterer noen fra klubbene i alle fem klubbene til å delta på dialogmøte med politikerne en gang i året. Klubbene har informative nettsider, og jobber målrettet med omdømmebygging av både bydel Alna og lokalmiljøet.

- Vi tar også imot studiebesøk fra inn- og utland, vi lager overskrifter i aviser og nettsider. Vi har en proaktiv PR-tanke, sier hun.

”Vi er heldige i Alna. Lokalpolitikere har støttet klubbene 100 %.»

Alna har gode rutiner for oppfølging av kommunens budsjettarbeid. I Alna sitter fritidsklubbliderne i samarbeidsteam som melder inn aktiviteter og behov ved klubbene via bydelen. Det kan være fast drift, ekstra bevilgninger til HMS- avvik, eller økt åpningstid. De rapporterer også inn besøks- og brukertall til Oslo rådhus og bydelen. Klubbene deltar også i arbeidet med alternative kuttløsninger. Nilsen er klar over at de har vært «heldige» i mange år. Der andre bydeler i Oslo har vært nødt til å kutte i det ikke-lovpålagte tjenesteapparatet, har bydel Alnas politikere skjermet klubbene og i noen tilfeller økt bevilgningene slik at det har åpnet nye ungdomstilbud. - Det ble i 2013 åpnet en fritidsklubb som er bygd ene og alene for å være klubb, Ellingsrud fritidsklubb. Den er kjempestor, har mange grupperom og ligger godt plassert midt i et borettslag.

Alna jobber med omdømmearbeid. De benytter seg av nettsider, arrangementer, samarbeid på alle ungdomsskolene med tverrfaglig samarbeidsforum (felt, klubb, politi og skole), foreldremøter og åpen klubb. De prioriterer kriminalforebyggende arbeid gjennom SALTO-møtet, klubbansatte med bred erfaring og videreutdanning via kurs som Sisterhood, Gatemekling, Art og ICDP.

I Alna samarbeider også klubbene med andre organisasjoner, noe som er viktig i et omdømmearbeid. De har et godt samarbeid med Haugerud Idrettsforening og Furuset Forum. Disse får økonomisk støtte, og supplerer klubbens åpningstid på fredag og lørdag kveld. Alle klubbene har eksternt samarbeid utenfor kommunen som de samarbeider med, eksempelvis idrettslag eller foreldregrupper.

Ungdom & Fritid i Bærum

Ifølge tjenesteleder Berit Inger Øen ved ungdomstjenesten Ungdom & Fritid i Bærum, er begrepet ”politisk påvirkningsarbeid” noe misvisende.

- Vi skal strengt tatt ikke påvirke, men informere våre politikere”, sier hun. De gir generell informasjon om ungdomstjenesten på politiske utvalgsmøter, og inviterer utvalget ut på befaring på virksomhetene. - Da henter vi inn foredragsholdere som kan belyse bestemte tema for politikerne. Det er viktig også å produsere politiske saker slik at politikerne får mulighet til å bli bedre kjent med tjenestene og problemstillingene, uten at man risikerer at det blir detaljstyrt. Dessuten er det viktig å være tilstede, tilgjengelig og synlig i politiske fora, utdype hun.

Kommunens budsjettarbeid følger et fast årshjul, og dette årshjulet følger også ungdomstjenesten.

- Når det gjelder å påvirke i budsjett behandlingen, har vi ikke en brukergruppe som kan konkurrere med seniorene eller andre sterke grupper. Vi som kommunalt ansatte skal heller ikke organisere opprør for ungdommene. Likevel blir vi invitert inn til å komme med alternative kuttforslag, innenfor visse rammer, sier Øen.

Oslo kommune

Oslo kommune skiller seg ut fra de fleste andre kommuner i Norge. Ikke bare er den hovedstaden, og må ivareta noen spesielle funksjoner som andre kommuner ikke trenger å tenke på. Den er også landets største kommune når det gjelder folketall, og den er også et fylke. Oslo er en av to norske kommuner som har parlamentarisk styringsform, noe som gjør at både politikk og økonomistyring foregår etter litt andre prinsipper enn de øvrige kommunene i landet. På Oslo kommunes nettsider, har de laget en oversikt over budsjettprosessen sentralt i kommunen. I tillegg har alle bydelene egne prosesser.

Månedsoversikt: årsbudsjett og økonomiplan i Oslo kommune:

Januar-februar	Budsjettrundskriv (Rundskriv 1) sendes ut til virksomhetene. Her blir formelle (budsjettekniske) rammebetingelser for det forberedende budsjettarbeidet klarlagt. Byrådet fastsetter foreløpige budsjettammer for sektorene. Deretter sender byrådsavdelingene ut rammebrev til etater, bedrifter og bydeler med beskjed om hva som er foreløpig økonomisk ramme for budsjettet (planleggingsramme). I rammebrevene kan det også gis verbale premisser for budsjettarbeidet (styringssignaler).
Mars	Byrådets rammekonferanse med fokus på langsiktige utfordringer og satsingsområder i de nærmeste 4 årene (økonomiplanperioden). Hovedprioriteringer fastsettes og de økonomiske rammene gjennomgås. Byrådet tar stilling til hva som skal utredes videre i budsjettprosessen.
Mai	Virksomhetene sender inn budsjettforslag for videre bearbeiding i byrådsavdelingene.
Juni	Byrådets statusrapportering hvor det er en gjennomgang av status for arbeidet. Det blir orientert om innholdet i regjeringens kommuneøkonomiproposisjon og revidert nasjonalbudsjett.
August	Byrådets salderingskonferanse med valg av mål, strategier og tiltak og endelig saldering av budsjettforslaget.
September	Byrådets budsjettforslag offentliggjøres.
Oktober	Bystyrets fagkomiteer behandler budsjettet. Regjeringens forslag til statsbudsjett offentliggjøres, og byrådet arbeider med en revidert budsjettinnstilling (tilleggsinnstillingen) som avgis i månedsskiftet oktober/november.
November	Fagkomiteene leverer sin budsjettinnstilling til bystyrets finanskomité. Finanskomiteen fremmer budsjettinnstilling til bystyret.
Desember	Bystyret behandler og vedtar budsjettet. Bydelsutvalgene behandler og vedtar sine budsjett basert på rammebevilgning fra bystyret. Byrådsavdelingene utarbeider tildelingsbrev til sine underliggende virksomheter

Byrådet, byrådssekretærene, kommunaldirektørene, konsernbudsjettsjefen og saksbehandlere i byrådsavdelingene deltar på konferansene.

<http://www.budsjett.oslo.kommune.no/budsjettprosessen/>

Fakta om den kommunale budsjettprosessen

Budsjettprosessen i kommunene blir gjennomført årlig, men budsjettet er en fireårig økonomiplan som rulleres årlig jf kommunelovens § 44 punkt 2. Kommunestyret og fylkestinget vedtar selv økonomiplanen og endringer i denne. Vedtaket treffes på grunnlag av innstilling fra formannskapet eller fylkesutvalget. Ved parlamentarisk styreform skal byrådet avgi innstillingen.

I tillegg har kommunene et årsbudsjett, som reguleres i kommunelovens § 45. Budsjettet vedtas mot slutten av året, ofte i det siste kommunestyremøtet i desember. Loven gir adgang til to ukers åpent ettersyn før vedtak.

For en kommunal fritidsklubb er det viktig å følge med på budsjettarbeidet og politikernes prioriteringer gjennom hele året. I budsjettet vil det bli foreslått endringer, og det vil som regel varsles og utredes tidlig dersom fritidsklubbens økonomi skal reduseres. I disse prosessene er det viktig at politikerne får informasjon om fritidsklubbens virksomhet, men det er ikke her det viktigste påvirkningsarbeidet skal gjøres. Ofte vil politikerne kutte jevnt over alle tjenester, og det er like ille for en skole eller barnehage å måtte kutte i sitt tilbud, som for en fritidsklubb. Informasjonen om konsekvensene må derfor være saklig, kortfattet og nøktern.

Fritidsklubbene er kommunale, og bør derfor gå tjenestevei for å få sikre videre drift. Som kommunal tjeneste vil et opprør mot egen kommunale ledelse fremstå som illojalt og kunne ofte virke mot sin hensikt. Fritidsklubber er som regel nevnt i kommunens styringsdokumenter, der tjenestene og budsjettpostene beskrives. Dersom man er nevnt og budsjettet ikke reduseres, bør en kommunal fritidsklubb ikke komme med anmerkninger til dokumentet. Dersom fritidsklubben for første gang ikke lenger er nevnt, er det derimot god grunn til å reagere. Dette bør gjøres gjennom å følge med i kommunens styringsdokumenter, og gi innspill via tjenestevei.

Økonomiplanen

I den langsiktige planen som varer i fire år og rulleres årlig, blir tjenester, geografiske områder, kjennetegn ved befolkningen og øvrige samfunnsbehov, beskrevet. Denne planen reguleres i Kommunelovens § 44. Selv om denne varer i fire år, skal den oppdateres årlig og justeres etter endringer i øvrige samfunnsforhold.

Økonomiplanen heter ofte noe annet, eksempelvis «handlingsprogram» eller tilsvarende. Det er viktig å følge med hva som omtales i økonomiplanen, da denne vil gi føringer for hva som skal prioriteres av tjenester og samfunnsutvikling. Økonomiplanen vil som regel følge samme struktur, og tekst som er brukt tidligere i omtale av en eksisterende tjeneste, vil ofte bli gjentatt. Ungdomstilbudet bør være nevnt i økonomiplanen, og ved revideringen av denne bør man kjenne sin besøkelsestid, og be om å få komme med innspill til denne teksten.

Det er viktig å merke seg at kommunenes ledelse, gjerne kalt rådmannen, har ansvaret for å utforme økonomiplanen. Rådmannen skal lage en felles økonomiplan for alle kommunens tjenester, gjennomgå og redigere tekst på bakgrunn av innspill fra tjenestene og knytte dette opp mot budsjett og økonomiske prognoser. Videre skal dette presenteres for politikere på en nøktern måte. Det innebærer at det er en stor fordel med presis informasjon, hverken for mye eller for lite. Rådmannen er en administrasjonssjef, og skal legge fram kortfattet og konsis informasjon til kommunestyret. Dersom du vil nå fram til politikernes hjerter (noe som absolutt er en god idé), bør du ikke gjøre det gjennom saker som rådmannen legger fram. Se mer under kapitlet «kjenn din politiker».

Når bør man begynne å følge med på økonomiplanen?

Økonomiplanen utarbeides gjennom en lang prosess, som varer nesten et år, og som ender i et kommunestyrevedtak, som oftest om høsten. Som regel vil man bli invitert til å se over denne og komme med innspill i løpet av året, ellers skal økonomiplanen legges ut for offentlig innsyn minst to uker før vedtak i desember. Det er likevel, som regel på vårparten at teksten utformes, og allerede fra februar må man være på vakt.

Årsbudsjettet

Årsbudsjettet vedtas av kommunestyret årlig, og skal legges ut for offentlig innsyn minst to uker før vedtak. Årsbudsjettet ses i sammenheng med økonomiplanen, og også endringer i dette budsjettet vil bli behandlet gjennom flere perioder i løpet av året. Dette er regulert av kommuneloven. I tillegg ønsker ofte rådmenn å informere kommunestyret om situasjonen i tjenestene, gjerne gjennom en tertialrapport som leveres to ganger i året, i april og august. Årsbudsjettet skal være basert på forventet reell inntekt, og balanseres opp mot denne. Årsbudsjettet er bindende, og underliggende etater og tjenester må handle i tråd med dette.

Dersom det blir kjent at det blir endringer i inntekter eller utgifter i løpet av året, skal kommunestyret informeres om dette. Loven gir her minimumskravet, i praksis gjennomføres det periodisk rapportering til kommunestyret.